

BO‘LAJAK CHET TILI O‘QITUVCHILARNI PEDAGOGIK MAHORATLARINI SHAKLLANTIRISH OMILLARI SIFATIDA VIDEO KONTENTDAN FOYDALANISH

Ilmiy rahbar dotsent. Shamaxmudova A.F

SamDCHTI talabasi, Muratova L.R

Annotatsiya: Maqola chet tillarini o‘qitishda qo‘llaniladigan zamonaviy pedagogik texnologiyalarga bag‘ishlangan. Videokontent tushunchasi va uni chet tili darslarida qo‘llash yo‘llari ko‘rib chiqiladi va tahlil qilinadi.

Kalit so‘zlar: Ta‘lim, Pedagogik texnologiyalar, o‘quv dasturlari, video, kompyuter texnologiyalari, Internet.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M.Mirziyoyevning 2020 yilda qabul qilingan “Ta‘lim to‘g‘risidagi” qarorigabinoanta‘lim sifatini tubdan yaxshilash maqsadida, avvalo, o‘quv dasturlari, o‘qituvchi va domlalar uchun metodik qo‘llanmalarni ilg‘or xalqaro dasturlarga moslashtirish lozim. (<https://yuz.uz/uz/news/prezident-jamiyatda-oqituvchi-kasbi-eng-nufuzli-va-obroli-kasb-bolishi-lozim>).

Zamonaviy madaniyatning yangi texnik imkoniyatlari (video, kompyuter texnologiyalari, Internet) va media matnlarning ustunligi madaniyatlarning yanada qizg‘in muloqotiga yordam beradi.

So‘z– birinchi qudrat turtkisi, olam yaralishiga asos bo‘lgan, degan falsafiy tushunchaga e‘tiqod qilinib kelingan. Muqaddas kitoblar ham shu haqida xabar beradi. Alloh moddiy olamni yaratishda avval “Yaral (Bo‘l)!” deb xitob etgan va olam yaralgan, ya‘ni so‘z – birlamchi, amal ikkilamchidegan tushuncha ham shundan kelib chiqqan. Alisher Navoiyning fikricha, so‘z gavharining sharafibalandligigasabab uning butun olam qudrati tarafidan bani odamga tuhfa etilganidir. U to‘rt sadaf gavharining burji– suv, havo, o‘t va tuproqdan hosil bo‘lgan inson zotining bosh xususiyatini belgilaydi, inson nutqi bilan inson, nutq

uni barchadan afzal etadi. (Shamaxmudova A.F., dotsent. Monografiya, 2022. 21 b.)

Video kontent voqelikning bevosita aks etishi emas, balki dekodlanishi kerak bo'lgan voqelikni tasvirlash shakllaridan biridir. Piter Forining fikricha, media-imo-ishora tizimining o'ziga xos xususiyati shundaki, ommaviy axborot vositalari boshqa ko'plab belgilar tizimlarini o'z ichiga oladi. Lingvistik (til), og'zaki bo'lmagan (kiyim, imo-ishoralar, mimika), vizual (video, kino, televizor, internet, grafika, fotografiya), og'zaki (ovoz, intonatsiya, vizual bayonni tushunish va talqin qilish).

Bo'lajak o'qituvchiga, bir tomondan, film/video bu muallif o'z dunyoqarashini, voqelikka munosabatini ifodalaydigan badiiy asar, ikkinchi tomondan ekran san'atining o'ziga xos tili borligini tushuntirish kerak, bu til ular bilan gaplashadigan tildan musiqa, tasviriy san'at, raqs, teatrdan farq qiladi. (Bazhenova L.M., 1992, 9-bet).

N.F.Xilkoningso'zlariga ko'ra. audiovizual aloqa turli xil ijodiy faoliyat yoki media ijodkorligini keltirib chiqaradi. Media ijodi, o'z navbatida belgilar, kompozitsion birikmalarga asoslangan, ma'lum bir semantik-stilistik transformatsiyani o'z ichiga olgan turli xil aloqa usullarida o'zini namoyon qiladi. (Xilko N.F., 2001, 148-bet).

Videokontentdan foydalanish va yaratish nafaqat bo'lajak o'qituvchining ijodiy faoliyatini rag'batlantiradi, balki bo'lajak o'qituvchining kommunikativ kompetentsiyasini shakllantiradigan til to'sig'ini yengib o'tishga imkon beradi.

Videokontentning reflektiv funktsiyasi vizual hikoyani ijodiy tushunish va talqin qilishda ifodalanadi. Bo'lajak o'qituvchining film/videoni idrok etishining o'ziga xosligi shundaki, ular filmdagi voqealar va qahramonlarni real deb qabul qiladilar.

Videokontent g'ayrioddiy, yuqori ixtisoslashgan qobiliyatlarning mavjudligini aniqlashga yordam beradi va ularni hisobga olgan holda malakali muxbir, fotograf, operator, gid, tarjimonning arsenalini tashkil qilishi mumkin bo'lgan ko'nikma va motivlarni, fikrlash usullarini va faoliyatini shakllantirishga

yordam beradi. Bo'lajak o'qituvchining vazifasi o'quvchilarning xohish-istaklarini aniqlash va ularning qiziqishlari va imkoniyatlariga muvofiq ishlarni tashkil etishdir.

Pedagogika fani va amaliyotda pedagogik texnologiyaning turli talqinlari mavjudligini aniqlash mumkin. Bu tasodifiy holat emas, chunki har bir muallif texnologiyalarning mohiyatini tushunishga nisbatan ma'lum bir konseptual yondashuvga asoslangan holda yondashadi. (Petrosyan N.V. PhD.Avtoreferati, 2022. 12b)

Pedagogik tajribadan kelib chiqqan holda shuni ta'kidlash kerakki, o'quvchilarning o'zlari ko'pincha muayyan sohada o'z qobiliyatlari va iste'dodlarini ro'yobga chiqarmaydilar, ular o'z qobiliyatlarini kashf etish va ro'yobga chiqarishda yordamga muhtoj, o'quvchilarni turli mehnat shakllariga jalb qiladi. Shunday qilib, ma'lum bir semantik potentsialga ega bo'lgan va rivojlantiruvchi-ijodiy, aks ettiruvchi, axborot-kommunikativ, rehabilitatsiya, taklif, ko'ngilochar, kognitiv-evristik, estetik funktsiyalarni amalga oshiradigan videokontent obrazli, assotsiativ, majoziy, ma'noli, kognitiv-evristik, estetik funktsiyalarni kompleks rivojlantirish muammolarini hal qilishning eng yaxshi variantidir.

Pedagogik texnologiyalar bo'yicha barcha mavjud pozitsiyalar quyidagi jihatlar bilan tavsiflanadi:

- texnologiya aniq pedagogik maqsad uchun maqsadli ishlab chiqiladi, u muallifning uslubiy, falsafiy pozitsiyaga asoslanadi;

- harakatlar va operatsiyalarning texnologik zanjiri aniq kutilgan natija ko'rinishidagi maqsadlarga muvofiq qat'iy ravishda tuziladi;

- texnologiyaning qo'llanishi o'qituvchining talabalar bilan shartnoma asosida individuallashtirish va differensiallashtirish, inson va texnik imkoniyatlarni maqbul tarzda amalga oshirish, dialog va muloqotdan foydalanish tamoyillarini hisovga olgan holda o'zaro bog'langan faoliyatini o'z ichiga oladi; (Petrosyan N.V. PhD. Avtoreferati, 2022.13b)

Ta'limning bugungi vazifasi o'quvchilarni kun sayin takomillashib borayotgan axborot-talim muhiti sharoitida mustaqil ravishda faoliyat ko'rsata olishga, axborot oqimidan oqilona foydalanishga o'rgatishdan iboratdir. "Buning uchun ularga uzluksiz ravishda mustaqil ishlash imkoniyati va shroitni yaratib berish zarur".

Ta'lim muassasasi o'sib kelayotgan shaxsni o'qitish jarayonida ularga ta'lim olish sharoitlarini yaratadi. O'quvchilarning bilimga bo'lgan ehtiyojlari va qobiliyatlarini shakllantirish hamda rivojlantirishning yo'naltirilgan bo'lishi o'qituvchi mas'uliyatini yanada oshiradi. Ta'limning samaradorligini oshirish, shaxsning ta'lim markazida bo'lishini va yoshlarning mustaqil bilim olishlarini ta'minlash uchun ta'lim muassasalariga yaxshi tayyorgarlik ko'rgan sohasidagi bilimlarni mustahkam egallashdan tashqari zamonaviy pedagogik texnologiyalarni va interfaol uslublarni biladigan, ulardan o'quv va tarbiyaviy mashg'ulotlarni tashkil etishda foydalanish qoidalarini biladigan o'qituvchilar kerak. Buning uchun barcha fan o'qituvchilarini pedagogik va axborot texnologiyalar, interfaol uslublar bilan qurollantirish hamda olgan bilimlarini kun-tarbiyaviy mashg'ulotlarda qo'llash malakalarini uzluksiz oshirib borish lozim.

Mashhur pedagog K.D.Ushinskiy aytganidek birinchilardan bo'lib o'quvchilarni axloqiy tarbiyalash hamda tarbiyalash vazifalariga ustuvor ahamiyat berishga qaror qildi. Axloqiy tarbiya g'oyasini "tabiiy" va "o'z-o'zidan qabul qilingan" narsa sifatida u qat'iyon rad etdi, K.D.Ushinskiy ta'kidlashicha agar pedagogika insonni va barcha insoniymunosabatlarni tarbiyalashni istasa, onalar birinchi navbatda uni va barcha insoniymunosabatlarni bilishlari kerak.

Adabiyotlar ro'yxati

1. Borisova N.V. Ta'lim texnologiyalari pedagogik tanlov ob'ekti sifatida: darslik. - M: 2000, - 146 b.
2. Gulova M.N. Innovative pedagogical technologies, M:- 2013.- 208 p.
3. Petrosyan N.V. "Innovatsion pedagogik texnologiyalar orqali til yo'nalishidagi oliy o'quv yurtlari talabalarining tanqidiy fikrlashni rivojlantirish" Avtoreferati, Samarqand, 2022, 12-13 b.

4. Хилько Н.Ф. Роль аудиовизуальной культуры в творческом самоосуществлении личности. Изд: Омск, 2001. - С. 148.

5. Shamaxmudova A.F., Lisoniy hurmat tamoyillari va sotsiopragmatik tahlil asoslari. Monografiya. Samarqand, 2022, 21b.

6. Туробов, А. (2020). Ог „заки ва ёзма нутқ хусусида. Иностранная филология: язык, литература, образование, (3 (76)), 15-16.

7. Туробов, А. (2021). ҚЎШМА СЎЗ–МИКРОСИНТАГМАТИК МУНОСАБАТЛАР ОБЪЕКТИ СИФАТИДА. FILOLOGIYA UFQLARI JURNALI, 6(6).